

'קופסת השמיטה המופלאה'

פרק רביעי - שממת הגלות ופריחת הגאולה

בהלימה לערך אהבת העם והמדינה

שכבה צעירה ובוגרת

הרציונאל

שיעור זה הוא הרביעי מתוך ארבעה שיעורים בנושא השמיטה בהלימה לערכי "חינוך מתוך אמונה" הנלמדים לשנה זו (שליחות וענווה, עין טובה ולימוד זכות, חסד ונתינה ואהבת העם והמדינה).

קופסת השמיטה המופלאה לוקחת את התלמיד למקומות שונים בהם מזדמן לו להבין בכל פעם ערך אחר הנובע ממצוות השמיטה ומתקשר לנושא החודשי.

בויקרא כ"ו (ל"ב-ל"ה) נאמר: "וְהִשְׁמַתִּי אֶנִּי אֶת הָאָרֶץ; וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אֲנִיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ. וְאַתְּכֶם אֲזָרָה בְּגוֹלָם, וְהִרִיקְתִּי אֶחְרִיכֶם חָרָב; וְהִיִּתְּהָ אֶרְצְכֶם שְׁמָמָה, וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרְבָה. אֲזִי תִרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתֶיהָ, כָּל יְמֵי הַשְּׁמָה, וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲנִיכֶם; אֲזִי תִשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת שְׁבֹתֶיהָ. כָּל יְמֵי הַשְּׁמָה תִשְׁבֹּת, אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבֹתָה בְּשְׁבֹתֵיכֶם בְּשְׁבֹתֵי עָלֶיהָ".

בפסוקים אלו מתייחסת התורה לארץ לא כאל אובייקט דומם אלא כאל סובייקט, ישות חיה שאנו אחראים לה ומחויבים לה. הארץ מקיאה את יושביה המטמאים אותה, לארץ אף ניתנה שבת מנוחה פעם בשבע שנים ממש כמו שלאדם היא ניתנה פעם בשבוע. בנוסף התורה מזהירה אותנו שאם לא ניתן לארץ לשבות, נצא לגלות עד שהארץ תשלים את השבתות שנגזלו ממנה. הקשר שבין העם לארצו בא לידי ביטוי גם בקללה על שממת הארץ בימי הגלות. אולם יש מפרשים שראו בכך סימן ברכה, שכן הדבר מוכיח את הקשר בין העם לארצו. הארץ שומרת אימונים לבניה ורק להם היא נותנת מפריה. ואכן פירות הארץ הם סימן לבוא הגאולה "וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל, עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ, לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל: כִּי קָרְבוּ לְבוֹא" (יחזקאל ל"ו, ח).

בדברי הפתיחה לספר "אורות" כותב הרב קוק: "ארץ ישראל איננה דבר חיצוני, קניין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה... ארץ ישראל היא חטיבה עצמית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה". קיום מצוות השמיטה בימנו עת שבנו לארצנו אחרי אלפיים שנות הגלות מחזק ומלמד על קשר החיים בין העם לארצו. בשיעור זה יחוו התלמידים דרך מצוות השמיטה את החיבור בין העם לארצו ומתוך כך יבינו את חשיבותה של מצוות השמיטה.

המטרות

- התלמידים ילמדו על הקשר המיוחד בין העם לארצו.
- התלמידים יבינו את חשיבות קיום מצוות השמיטה להמשכיות קשר זה.

מבנה השיעור

- פתיחה: קופסת השמיטה המופלאה (מליאה)
- שלב א': מדוע שממה הארץ? (מליאה)

- שלב ב': קשר של חיים (מליאה)
- שלב ג': הארץ מקבלת את בניה השבים אליה (מליאה ועבודה אישית)
- סיכום: מחזקים את הקשר עם הארץ (מליאה ועבודה אישית)

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם בהגדלה או להקרין על הלוח תמונה (נספח 1).
- יש לצלם דף משימה לכל תלמיד (נספח 2).
- יש לצלם בהגדלה או להקרין תמונה (נספח 3).
- יש לצלם פירות (נספח 4).

מהלך השיעור

פתיחה: קופסת השמיטה המופלאה (מליאה)

- נקרא את הקטע הבא:

כשבאתי הביתה הבחנתי שפניה של אימא אדומות מבכי. "מה קרה?" שאלתי מבוהל. אימא חייכה ואמרה שהיא בוכה מהתרגשות כי בדיוק עכשיו שמעה שבקרוב יגיעו ארצה עולים חדשים מצרפת וחלקם יגורו בשכונה שלנו. האמת שלא ממש הבנתי מה כל כך מרגש בזה. אימא כאילו קראה את מחשבותיי אך במקום לענות ולהסביר - הצביעה על קופסת השמיטה המופלאה. "מה!?!?" התפלאתי, "גם העולים מצרפת קשורים לשמיטה?" פתחתי את הקופסא והכנסתי לתוכה את ראשי. הפעם נפתחה בפני דלת חומה. את המחזה שנגלה לפניי קשה לי אפילו לתאר - המטעים הפורחים, הכרמים הירוקים והפרדסים המלבבים, אלו שביקרתי בהם בעבר - היו שוממים להחריד. העצים היו יבשים וערומים מעלים ומפירות. הרגשתי מחנק בגרון, התיישבתי על הארץ ולא ידעתי מה לעשות. לפתע שמעתי קול חלוש בוקע ממעמקי האדמה. התקרבותי ולא האמנתי למשמע אוזניי - הארץ מדברת אליי! "אתה מתפלא ילד, מדוע אני שוממה כל כך? אינך רואה? עם ישראל אינו יושב על אדמתו, נאלצתי להקיא את כולם. וכעת אני חולה ומתגעגעת לבנים שלי".

"מה פתאום!" צעקתי. "את לא יודעת שעם ישראל שב לארצו?! אפילו בימים אלו ממשיכים להגיע יהודים ארצה. לשכונה שלנו יגיעו יהודים מצרפת..." הארץ לא ענתה ובמקום מילים שמעתי קול בכי. "אולי הארץ בוכה מהתרגשות כמו אימא?" קיוויתי. לא רציתי יותר להישאר בשממה. אחזתי את קופסת השמיטה וביקשתי ללכת משם. "מדוע הביאה אותי קופסת השמיטה אל זמן הגלות שבו הארץ מקיאה את בניה, ומה כל זה קשור למצוות השמיטה?"

שלב א': מדוע שממה הארץ? (מליאה וזוגות)

- נפנה את התלמידים לתמונה נספח 1.
- נדון:
 - מדוע הארץ שוממה?
 - היכן היה עם ישראל בזמן זה?

- נחלק דף משימה (נספח 2) ונבקש למלאו בזוגות.
- נסכם ונאמר: התורה מזהירה אותנו שאם לא ניתן לארץ לשבות, נצא לגלות עד שהארץ תשלים את השבתות שנגזלו ממנה.

שלב ב': קשר של חיים (מליאה)

- נמשיך בסיפור:

אחרי שהבנתי עד כמה חשובה מצוות השמיטה וששממת הארץ היא בגלל שהארץ מרצה את כל השנים שלא קיימו בה מצוות שמיטה, חשבתי שאני כבר יכול לחזור הביתה. הכנסתי את ראשי אל תוך הקופסא אך במקום בבית מצאתי את עצמי במושבה של פעם. "שוב הגעתי לזמן אחר". הרהרתי וניסיתי להבין באיזה תקופה אני. לפתע ראיתי איש הדור פנים, עיניו קדושות וטובות. "אני מכיר אותך, אני בטוח שראיתי את תמונתו", חשבתי. האיש השתרע על האדמה ומלמל "אדמתי! אדמת ארץ ישראל הקדושה!" התקרבותי אליו והתבוננתי בו משתאה. האיש התרומם, חיך אליי ואמר: "וכי אמתי יש לי הזדמנות לשוחח קצת אל אימא אדמה המצפה לקיבוץ בניה לתוכה?"

- נציג או נקרין על הלוח את תמונת הרב (נספח 3).
- נשאל: מי הדמות? (הרב אברהם יצחק הכהן קוק. עלה ארצה בתקופת העלייה השנייה, היה רבן של יפו והמושבות ולאחר מלחמת העולם הראשונה רבה של ירושלים והרב הראשי לישראל, הקים את ישיבת מרכז הרב).
- כיצד ביטא הרב את אהבתו לאדמת הארץ?
- **לשכבה הבוגרת** נצטט את דברי הרב: "ארץ ישראל אינה דבר חיצוני לעם ישראל אלא קשורה בקשר של חיים".
- נשאל: מה הכוונה? (נסביר: עבור כל האומות בעולם האדמה היא מקום מגורים. הם יכולים לגור בכל מקום שיבחרו. עם ישראל קשור לאדמת ארץ ישראל בקשר אחר, קשר של חיים. כשעם ישראל לא נמצא על אדמת הארץ הוא אינו חי. הוא אינו יכול למלא את התפקיד שלו ואינו יכול לקיים חלק גדול מן המצוות שכתובות בתורה. עם ישראל בלי ארץ ישראל זה כמו נשמה בלי גוף. כשם שכשהגוף מת אין חיים כך עם ישראל בלי הארץ היא נשמה נטולת חיים).

שלב ג': הארץ מקבלת את בניה השבים אליה (מליאה ועבודה אישית)

- נמשיך בסיפור:

המפגש עם הרב קוק לימד אותי על הקשר המיוחד בין עם ישראל לארץ ישראל. הרב קוק שמח שמחה גדולה כשסיפרתי לו שכבר יש לנו מדינה והיא פורחת ומתקדמת ושישיבת מרכז הרב היא כבר ישיבה גדולה עם בחורים רבים. הוא הקשיב לכל הסיפורים שלי ואמר: "הלא חזון הנביאים מתגשם?". "איזה חזון? מה מתגשם?" רציתי לשאול אבל הרב נעלם פתאום ואני מצאתי את עצמי בחדרי, אוחז בקופסת השמיטה המופלאה שלי. אולי אתם תוכלו להסביר לי על איזו נבואה דיבר הרב קוק?

- נשאל את התלמידים : איזו נבואה התגשמה?
- נקרא את דברי הנביא יחזקאל :

**”וואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל
כי קרבו לבוא” (יחזקאל ל”ו, ח’)**

- נדון :
 - מה מספרת הנבואה?
 - מה יקרה לאדמה בשעה שעם ישראל ישוב אליה?
 - כיצד האדמה תקבל את פני בניה השבים?
 - האם התקיימו דברי הנבואה?
 - נבקש מהתלמידים לומר את דברי האדמה בראותה את בניה השבים אליה.
 - נסכם : ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא”.
- כשהארץ נותנת פירות ומפסיקה להיות שוממה - סימן הוא שהארץ מראה פנים לעם ישראל. שלב הפיוס החל, וחודש הקשר שבין עם ישראל לארץ ישראל, קשר שנותק בזמן חורבן הבית והתעמק לאורך שנות הגלות.

סיכום : מחזקים את הקשר עם הארץ (מליאה ועבודה אישית)

- נאמר : הפירות שגדלים בשנה השביעית הם קדושים. בכך שאנו מקפידים לאכול מפירות אלו ומקפידים לא לאבד אותם ולשמור על קדושתם - אנו מחזקים את הקשר לאדמת הארץ.
- נשאל : כיצד ניתן להרבות באהבת הארץ, במיוחד בשנת השמיטה? (לשמור על ניקיונה, לטייל בה, להתפלל עליה ועוד).
- נחלק לכל תלמיד פרי לבחירה (נספח 4) ונבקש לכתוב תפילה למען הארץ (שלמותה, בטחונה ועוד).

בניי לא קיימו את מצוות השמיטה! לכן
אני חרבה שכזאת. אין יבול ואין פירות,
רק בכי גלות וצרות. כעת אני יושבת
שוממה ומרצה את שבתותי. בוכה
ומתגעגעת לבניי.

נספח 2 – דף משימה

קראו את הפסוקים המדברים על שממת הארץ.

”וְהִיְתָה אֶרְצְכֶם שְׂמֹמָה, וְעַרְיֶכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה. אֲזַ תִּרְצֶה הָאָרֶץ
אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ, כֹּל יְמֵי הַשְּׂמֹמָה, וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיכֶם; אֲזַ
תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ, וְהִרְצַת אֶת-שַׁבְּתֹתֶיהָ” (ויקרא כ”ו, ל”ב-ל”ג)

1. צבעו בצבע חום את המילים המלמדות על כך שהארץ שוממה.

2. מה הסיבה לכך שהארץ שוממה?

נספח 2 – דף משימה

קראו את הפסוקים המדברים על שממת הארץ.

”וְהִיְתָה אֶרְצְכֶם שְׂמֹמָה, וְעַרְיֶכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה. אֲזַ תִּרְצֶה הָאָרֶץ
אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ, כֹּל יְמֵי הַשְּׂמֹמָה, וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיכֶם; אֲזַ
תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ, וְהִרְצַת אֶת-שַׁבְּתֹתֶיהָ” (ויקרא כ”ו, ל”ב-ל”ג)

1. צבעו בצבע חום את המילים המלמדות על כך שהארץ שוממה.

2. מה הסיבה לכך שהארץ שוממה?

הרב אברהם יצחק הכהן קוק
ט"ז באלול תרכ"ה, 1865 [גריבה, לטביה] – ג' באלול תרצ"ה, 1935 [ירושלים]

